

NORRKÖPING

UTBILDNINGSNÄMNDEN

N

YTTRANDE

1(5)

2025-04-30

Vårt diarienummer

UN 2025/0649-3

Handläggare, titel, telefon

Jennie Tjulin, sakkunnig

Utbildningsdepartementet

Yttrande över betänkandet "Fler vägar till arbetslivet"

U2024/02591

Ärende

Norrköpings kommun har den 21 februari 2025 inbjudits att lämna synpunkter över betänkande av *Fler vägar till arbete* (SOU 2024:74).

Sammantagen bedömning

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun ställer sig sammantaget positiv till utredningens förslag för att skapa fler möjligheter till etablering på arbetsmarknaden. Vidare förutsätter ett genomförande av förslagen att grundskolan upprätthåller höga förväntningar och att arbetet med stödinsatser utvecklas. De nya utbildningsvägarna ställer höga krav på utveckling av studie- och yrkesvägledningen i grundskolan.

Införandet av de nya yrkesprogrammen kommer bli en stor omställning för många huvudmän. Det är även svårt att på förhand veta hur stor målgruppen kommer vara samt hur många platser som kan och ska dimensioneras. De nya utbildningarna kan innebära investeringar och Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun anser därför att det vore önskvärt att genomföra en försöksverksamhet inom ett geografiskt begränsat område för att även få en kontrollgrupp att följa upp.

Med de nya yrkesprogrammen och en tydligare yrkesinriktning på introduktionsprogrammen kommer det att krävas fler APL- och praktikplatser. Redan idag är det stora utmaningar att hitta kvalitativa platser med utbildade handledare. Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun delar utredningens uppfattning att Skolverket och de nationella programråden bör följa upp tillgången till APL-platser och efterlyser fler konkreta åtgärder för att garantera tillgången till APL-platser.

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun är positiva till förändringarna som föreslås för introduktionsprogrammen. Att elever på det nya introduktionsprogrammet ska erbjudas yrkesämnen ses som positivt, men det kan innebära organisatoriska utmaningar.

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun noterar att utredningens förslag inte fullt ut adresserar behoven hos elever med psykisk ohälsa eller annan omfattande problematik som kan ha svårt att delta i yrkesutbildning

eller som inte vill få en yrkesutbildning, vilket kan leda till att det individuella förberedelseprogrammet blir större än beräknat.

Kommentarer till enskilda förslag

Kapitel 5 Förslag om yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun ser positivt på att utredarna försöker möta behoven för en elevgrupp som idag delvis stängs ute från yrkesutbildning och för att ge mer likvärdiga valmöjligheter för dessa elever över riket. Däremot anser Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun att målgruppen för de föreslagna yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng är betydligt mindre än utredningen förutspår, men för dessa elever skulle det vara en bra väg mot etablering på arbetsmarknaden.

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun ser en utmaning med att kunna erbjuda ett brett utbud av de nya yrkesprogrammen, främst beroende på att branscherna ställer krav på gymnasieexamen eller olika certifikat för anställningsbarhet. Vidare blir det en utmaning att dimensionera antalet platser på de olika programmen utifrån elevernas önskemål och arbetsmarknadens behov. Risken finns att de nya programmen endast kan ta emot ett fåtal elever och det blir kostnadsdrivande då samläsning med befintliga program är svårt att organisera både i yrkesämnena och i de gymnasiegemensamma ämnena.

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun anser att arbetsplatsförlagt lärande ska ingå om de nya yrkesutbildningarna införs, men vill betona problematiken med att ordna kvalitativa platser. Förslaget innebär en ökad andel elever som läser yrkesprogram och som behöver få tillgång till APL-platser på en marknad som redan idag är utmanande. Det finns inga krav på att branscherna ska ta emot elever.

5.1.3 De nya yrkesutbildningarna ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun anser att yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng bör benämnas något annat, som mer tydliggör dels vad utbildningen är, dels vad som särskiljer dem från nuvarande yrkesprogram.

Kapitel 6 Förslag om förändringar på introduktionsprogram

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun ställer sig i huvudsak positiva till de förändringar som föreslås på introduktionsprogrammen. Det är viktigt att betona att utredningen underskattar antalet elever som kommer att gå på individuellt förberedelseprogram. Målgruppen är större än vad utredarna förutspår.

Det behöver tydliggöras av Skolverket vilka elever som tillhör målgruppen för språkintröduktion och som därmed inte får gå antingen de nya yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng eller individuellt förberedelseprogram. Idag beslutas det av varje huvudman, men det skapar inte likvärdiga förutsättningar för eleverna.

6.3.1 Nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnen under sin utbildningstid på språkintröduktion

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun instämmer inte med förslaget om yrkesämnen för elever på språkintröduktion då det kommer ställa höga krav på den språkliga nivån för eleven och organisatoriska utmaningar för huvudmannen.

Kapitel 7 Förslag om nya och ändrade behörighetskrav i gymnasieskolan

7.1 Behörighetskrav till yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun instämmer inte med förslaget om behörighetskrav till yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng och vill betona att behörighetskraven måste vara högre än föreslaget. Utredningen ger en förenklad bild av vad som förväntas av en elev på yrkesprogrammen och vilka förkunskaper som krävs för att klara av yrkesämnen.

Krav på godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk från grundskolan samt minst 4-5 ämnen till är en mer rimlig kravnivå som ger eleverna bättre förutsättningar att klara utbildningen.

7.4 Behörighetskraven för introduktionsprogrammet programinriktat val (IMV) ska höjas

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun anser att föreslagna behörighetskrav för programinriktat val är för lågt ställda. En elev som saknar godkänt betyg i upp till fyra grundskoleämnen kommer inte att ha förutsättningar att parallellt med studier på det nationella programmet även läsa in grundskoleämnena. Det skulle även innebära att en gymnasieskola måste erbjuda ett stort antal grundskoleämnen och organisera för undervisning i dessa vilket skulle bidra till ökade kostnader med små undervisningsgrupper.

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun anser att behörighetskraven borde vara:

- godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk och
- i engelska eller matematik samt i minst åtta andra ämnen, eller
 - i engelska och matematik samt i minst sju andra ämnen.

Vidare anser Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun att programinriktat val mot de högskoleförberedande programmen ska tas bort då det visat sig vara svårt för eleverna att tillgodogöra sig undervisningen, bli behöriga till nationellt program och klara en gymnasieexamen.

Kapitel 9 Ökade möjligheter till yrkesutbildning på entreprenad

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun är positivt inställda till förslaget om ökade möjligheter till utbildning på entreprenad, men statsbidragen måste vara kostnadstäckande, för båda utförare och beställare, för att det ska vara möjligt att genomföra.

Kapitel 10 Yrkesprov

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun ställer sig positiva till förslaget om att införa yrkesprov och att det blir obligatoriskt att genomföra. Det kan vara en väg för att höja kvaliteten på yrkesprogram och säkerställa likvärdighet mellan olika skolor.

En förutsättning om yrkesprov ska införas är att Skolverket tillsammans med branschrepresentanter tar fram yrkesproven och att det finns en nationell styrning på både innehåll och form som är accepterad av både skola och bransch. Det måste vara tydligt vilka krav som ställs på medbedömaren och vem som är ansvarig bedömare om lärare och medbedömare inte är överens vid bedömning och betygssättning.

Det finns yrkesprov inom vissa yrkesområden redan idag, men där är det en stor skillnad mellan branschens krav och de krav som ställs inom dagens gymnasiearbete. Om dessa branscher fortsätter bestämma kraven för yrkesprovet kommer många elever att misslyckas med sin yrkesexamen.

Kapitel 14 Konsekvenser

Utredarna kommer fram till att eventuella kostnadsökningar ryms inom ram, vilket Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun anser är en felaktig slutsats. De nya yrkesprogrammen kommer att vara betydligt dyrare att genomföra än nuvarande yrkesprogram. Det kan vara organisatoriskt svårt att samläsa med andra typer av yrkesprogram med tanke på att elevgruppen på yrkesprogram 1 900 ska erbjudas längre tid för att läsa ämnena, vilket gör att antalet undervisningsgrupper ökar. Framförallt kommer målgruppen ha behov av betydligt mer anpassningar och stöd. En elev som efter grundskolan bara har enstaka godkända betyg behöver stöd både socialt och pedagogiskt, troligen i form av mindre undervisningsgrupper samt förlängda studier, för att kunna lyckas i sina studier.

Utredningen visar att antalet platser på yrkesprogram behöver öka med ca 14% i riket. Det leder till kostnader för investeringar i såväl lokaler och utrustning som inventarier.

Utbildningsnämnden i Norrköpings kommun ställer sig även frågande till minskningen av statsbidrag för yrkesutbildning inom vuxenutbildningen med hänvisning till att fler elever kommer få sin yrkesutbildning inom ungdomsgymnasiet. Som framgår tidigare i texten så underskattar utredarna antalet elever som kommer läsa individuellt förberedelseprogram. Många

elever som idag finns på individuellt alternativ behöver minst tre år där, dels för att få de förkunskaper och betyg som behövs för att läsa vidare, dels för att stärka sig själva och tilliten till sin egen förmåga. I denna grupp finns elever med diagnoser, långvarig närvaroproblematik och elever med psykisk ohälsa. Dessa elever kommer även fortsättningsvis behöva tillgång till utbildningar inom vuxenutbildningen.

UTBILDNINGSNÄMNDEN I NORRKÖPINGS KOMMUN

Maria Sayeler Behnam
ordförande